

[WERKDOCUMENT]

KOERS ZUTPHEN 2040

Gespreksnotitie ruimtelijke opgaven en keuzes Omgevingsvisie Zutphen (50% omgevingsvisie)

november 2023

Hoe zorgen we ervoor dat de gemeente Zutphen ook in het jaar 2040 een fijne plek is om te wonen, werken, ondernemen en recreëren? Hoewel 2040 nog ver weg lijkt, is het belangrijk om nu al een gezamenlijk en gedragen antwoord op deze vraag te formuleren als houvast voor initiatieven en plannen die betrekking hebben op onze leefomgeving. Dit doen we met het opstellen van een omgevingsvisie. In deze notitie beschrijven we de koers richting het toekomstbeeld van onze leefomgeving; wat zijn onze ambities voor de leefomgeving van de gemeente Zutphen en welke keuzes moeten we hier nu al voor vastleggen?

De gemeente Zutphen maakt een omgevingsvisie. De omgevingsvisie is onze basis en koers voor de fysieke leefomgeving. Hiermee geven we antwoord op de vraag: **wat voor gemeente willen en kunnen we in 2040 zijn?** Het is een visie voor de lange termijn, waarin we bepalen wat we belangrijk vinden in de omgeving waarin we leven, wonen, werken en onze vrije tijd besteden. De omgevingsvisie gaat in op alle thema's die een impact hebben op de inrichting van onze leefomgeving, waaronder landschap, wonen, economie, verkeer, natuur, water en bodem, klimaat, energie(transitie), milieu, gezondheid, leefbaarheid, recreatie en erfgoed. In onze omgevingsvisie leggen we vast wat we als gemeente Zutphen willen bereiken binnen deze thema's, hoe we dit gaan doen, welke keuzes we daarvoor moeten maken en welke invloed dit heeft op onze woongebieden, werklocaties en het landelijk gebied.

De omgevingsvisie bevat kaders en uitgangspunten voor nieuwe initiatieven en plannen. Hiermee geeft de omgevingsvisie inwoners, bewoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en de gemeentelijke organisatie houvast bij de ontwikkeling van onze toekomstige leefomgeving.

Totstandkomingsproces omgevingsvisie

Gedurende drie fasen werken we naar de omgevingsvisie toe: (1) het uitvoeren van een analyse, (2) koers bepalen via ontwikkelscenario's en (3) het opstellen van de ontwerp-omgevingsvisie. De eerste fase stond in het teken van het in beeld brengen van de kwaliteiten van de gemeente Zutphen, het duiden van de belangrijkste trends en ontwikkelingen die op de gemeente afkomen, maar ook het inventariseren van het huidige gemeentelijke beleid. Met de [Atlas Zutphen 2040](#) als basis van de analyse naar ontwikkelingen, opgaven en ambities volgde de tweede fase, waarin een eerste beeld werd gevormd van de gewenste ontwikkelrichting voor de gemeente Zutphen. [Drie ontwikkelscenario's](#) met mogelijke toekomstbeelden vormden hier het gespreksmiddel en brachten in beeld welke invloed verschillende keuzes hebben op onze omgeving. Voorliggende notitie weerspiegelt de opbrengst van deze tweede fase. Met deze notitie zetten we koers uit richting de derde en laatste fase: het opstellen van een volledige omgevingsvisie waarin keuzes zowel thematisch als gebiedsgericht zijn uitgewerkt en waarin een uitvoeringsparagraaf is opgenomen.

Participatie

De omgevingsvisie maken we niet alleen. We werken samen met onze inwoners, ondernemers, ketenpartners (zoals waterschap, omgevingsdienst, GGD en regionale overheden), maatschappelijke organisaties (zoals woningcorporaties, zorg- en welzijnspartijen), belangenorganisaties, medewerkers van de gemeente en de gemeenteraad. In elke fase van het proces naar de omgevingsvisie vormt participatie met deze verschillende doelgroepen een onmisbaar onderdeel.

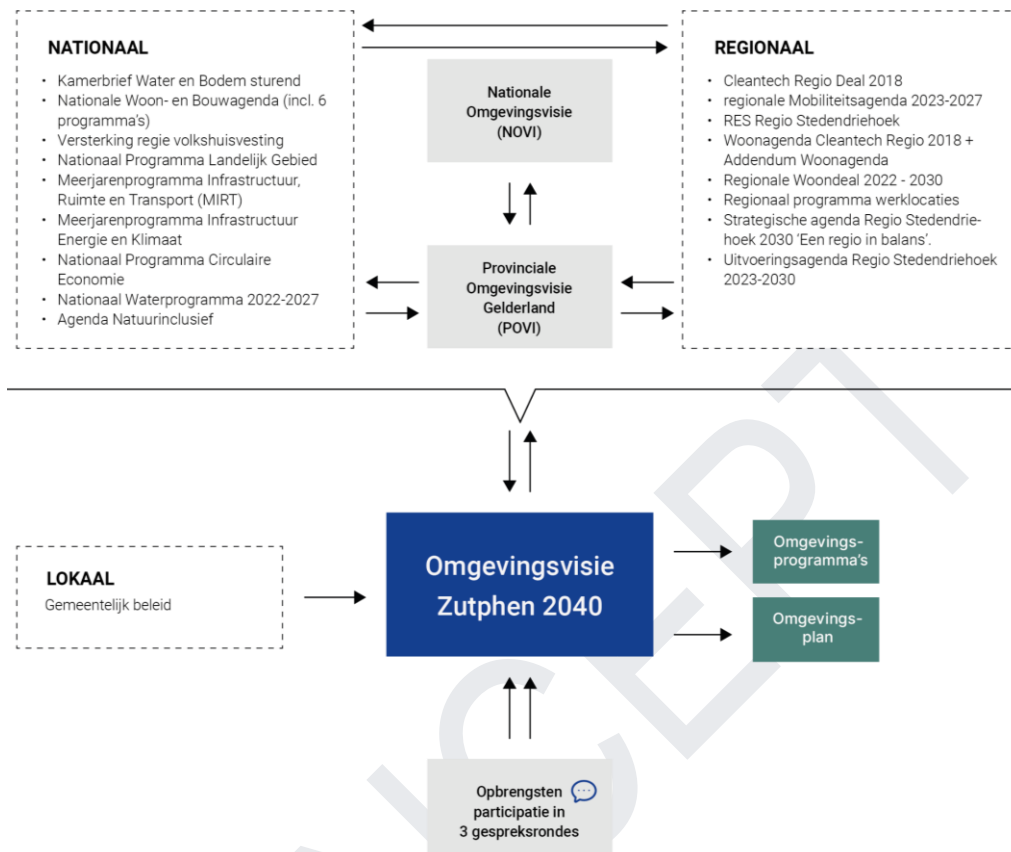
Met verschillende participatievormen (werkateliers, online vragenlijsten, straatgesprekken, informatie-bijeenkomsten en digitale consultatie, klankbordgroepen) hebben we ingezet op het betrekken van een brede groep aan inwoners, ondernemers en organisaties. In het participatieproces besteden we zorgvuldig aandacht aan het betrekken van specifieke doelgroepen zoals jongeren, zorg- en welzijnsorganisaties en ondernemers van onze bedrijventerreinen. Door op verschillende locaties in de gemeente aanwezig te zijn en de digitale informatievoorziening goed op orde te hebben, voorzien we daarbij in toegankelijke en laagdrempelige participatie.

Context

Deze notitie schetst op hoofdlijnen een eerste beeld van de lokale ambities voor de leefomgeving van de gemeente Zutphen. De ontwikkelingen en opgaven die beantwoord moeten worden met deze lokale ambities spelen op verschillende schaalniveaus. Dit vraagt ons om buiten onze gemeentegrenzen te kijken naar de regionale, provinciale en nationale context: wat speelt er en op welke manier raakt dit de Zutphense leefomgeving? De keuzes die we maken moeten aansluiten bij ambities en beslissingen die op hoger schaalniveau (nationaal, provinciaal en regionaal) geformuleerd zijn. Wet- en regelgeving, beleid en richtlijnen zijn bepalend voor de bewegingsruimte waarbinnen de omgevingsvisie voor de gemeente Zutphen vorm krijgt.

Tegelijkertijd beginnen we ook op lokaal schaalniveau niet bij nul. Binnen onze gemeentelijke organisatie en in samenwerking met onze inwoners en partners werken we continu aan het formuleren van antwoorden op opgaven die spelen op verschillende thema's en voor verschillende deelgebieden binnen de gemeente. Eerder geformuleerde ambities uit lokale visiedocumenten vormen het vertrekpunt voor het integrale toekomstbeeld dat we presenteren in deze notitie en de uiteindelijke omgevingsvisie.

In de onderstaande figuur wordt weergegeven op welke manier deze notitie, en uiteindelijk onze omgevingsvisie, zich binnen deze context verhoudt.

Samenhang beleid(sprocessen) op lokale, provinciale en nationale schaal

Leeswijzer

Deze notitie opent met het Toekomstverhaal Zutphen 2040 en een beschrijving van drie integrale kernambities die de gewenste ontwikkelrichting voor de gemeente Zutphen in het jaar 2040 toelichten. Voor elke kernambitie wordt vervolgens beschreven welke koers er wordt ingezet en welke keuzes dit met zich meebrengt. Na de uiteenzetting voor elk van de kernambities volgt een gebiedsgerichte uitwerking. In dit onderdeel wordt voor enkele deelgebieden toegelicht hoe verschillende ontwikkelingen en opgaven in samenhang worden opgepakt.

CONCEPT Toekomstverhaal Zutphen 2040

De gemeente Zutphen heeft zich in 2040 ontwikkeld tot een sterke stedelijke gemeente in een groene omgeving, gelegen aan de IJssel met hierin een compacte en dicht bebouwde stad Zutphen en vitaal dorp Warnsveld. We spelen als gemeente een rol van betekenis in de regio als verbinder van de landschappen om ons heen én door een substantiële bijdrage te leveren aan de brede schaa sprong door middel van woningbouw, voorzieningen en versterking van het mobiliteitsnetwerk. In alle ontwikkelingen in onze gemeente staat de mens centraal en kijken we naar elkaar om. We bieden ruimte aan aantrekkelijk wonen, werken en ontspannen. Dat doen we door op een eigentijdse manier antwoord te geven op de grote ruimtelijke opgaven en transitie en voort te bouwen op ons eeuwenoude cultuurhistorisch fundament.

In het gehele stedelijk gebied in onze gemeente woon je - jong én oud - in 2040 in de buurt van voorzieningen, winkels en openbaar vervoer. Dit is belangrijk voor de leefbaarheid voor alle inwoners van onze gemeente. Ook werk is goed bereikbaar en lopen en fietsen is aantrekkelijk. Hierop hebben we de afgelopen jaren onze openbare ruimte en ons mobiliteitssysteem ingericht. We gaan uit van de **15-minutenstad**, een concept waarbij alle dingen die belangrijk zijn in het dagelijks leven te voet of fiets bereikbaar zijn binnen 15 minuten van huis: onderwijs, zorg, werk, winkels, OV, sport en ontspanning.¹ We zorgden hierbij vanzelfsprekend voor aanpassingen in de infrastructuur en openbare ruimte voor mensen die mindervalide zijn. De voorzieningen zijn zoveel mogelijk geclusterd in onze **wijkharten** welke een stevige basis bieden voor onze sociale infrastructuur. **Rode lopers**, dit zijn aantrekkelijke doorfietsroutes, verbinden wijken met elkaar en de binnenstad van Zutphen. Hiermee hebben we ook de noord-zuid verbindingen verbeterd, waardoor het spoor en de spoorzone in het bijzonder als verbindende schakel dient. Deze fietsverbindingen zijn (sociaal- en verkeers)veilige routes die door vorm en inrichting bijdragen aan een efficiënte en duurzame mobiliteit en tegelijkertijd beweging stimuleren en extra groen toevoegen in verstedelijkt gebied. Hierdoor verplaatsen zowel inwoners als bezoekers zich op een snelle manier door ons compacte stedelijk gebied.

In de gemeente Zutphen kiezen we voor een groene en gezonde leefomgeving en hebben we de natuur nabij. Dit geldt zowel op schaal van de regio, met de IJsselvallei, de Veluwe en het Achterhoekse Coulisselandschap om de hoek, maar ook in onze directe leefomgeving. In 2040 zorgen de **groen-blaauwe longen** als ruimtelijke dragers voor een stevige verbinding van het stedelijk gebied met het landschap om ons heen én voor groene verbindingen binnen het stedelijk gebied zelf. Deze groene structuur draagt bij aan de leefbaarheid en aantrekkelijkheid om in Zutphen en Warnsveld te wonen, werken en recreëren. De parken, het water van de IJssel en de Berkel en brede groenstructuren zijn onze 'groen-blaauwe longen'. Ze bieden een plek voor inwoners en bezoekers om te ontspannen, te bewegen, elkaar te ontmoeten en vooral in de buitenlucht te zijn. Tegelijkertijd bieden ze ruimte voor klimaatadaptatie, verbeteren van waterkwaliteit en het vergroten van de biodiversiteit in onze gemeente.

In 2040 hebben we qua aantal inwoners een **schaa sprong** gemaakt. We zijn gegroeid naar een gemeente met zo'n 55.000 tot 60.000 inwoners. Onze diverse en aantrekkelijke en duurzame woonmilieus verspreid over de gehele gemeente boden de afgelopen jaren volop ruimte aan onder meer jongeren, starters, jonge gezinnen en ouderen in onze gemeente. Maar ook hadden ze een grote aantrekkingskracht op huishoudens die van buiten de gemeente graag in Zutphen wilden wonen. Het maken van deze schaa sprong hebben we bereikt in

¹ De 15 minutenstad hoe doe je dat? (Rebel, Fietsersbond, Wandelnet, 2023)

samenwerking met de regio Stedendriehoek, provincie Gelderland en het Rijk. We hebben daarbij samen met de gemeenten Voorst, Brummen en Lochem over onze grenzen heen gekeken en ook omliggende kernen betrokken bij de kwalitatieve en kwantitatieve opgave. We stonden aan de lat voor het bieden van ruimte aan meer en vooral ook betaalbare woningen waardoor vooral jonge gezinnen en jongeren hun plek in de gemeente Zutphen wisten te vinden. Bij dit proces werkten we nauwlettend aan het terug in evenwicht brengen van wijken met een goede balans in samenstelling van de woningvoorraad, inkomens-, leeftijds- en zorgdoelgroepen en leefstijlen.

Tegelijkertijd wilden we die **compacte stad** blijven die Zutphen al decennialang kenmerkt. We keken daarom naar verdichting op plekken als de binnenstad en de stationsomgeving en het Waterkwartier en uitbreiding aan de stadsranden als Noordveen en De Hoven. De verdichting is uitgevoerd met architectuur en hoogbouw op doordachte plekken die het stadsgezicht van Zutphen landelijk op de kaart heeft gezet als torenstad 2.0. Hierbij zochten we naar nieuwe duurzame en groene woonconcepten en keken we naar gestapelde bouw waar dit een waardevolle bijdrage aan de woonomgeving kon bieden. Dit deden we zo veel mogelijk vanuit de randvoorwaarden die gepaard gaan met klimaatadaptief (bodem en water sturend), natuurinclusief en energieneutraal bouwen. Naast onze ambitieuze nieuwbouwprojecten hebben we een grote slag gemaakt in de kwaliteitsverbetering, groen-blauwe dooradering en vergroening van de bestaande woonwijken. Om een zo hoog mogelijke kwaliteit na te streven en alle belangen goed te wegen, hadden we hierin als gemeente een sturende rol. Tegelijkertijd zochten we samenwerking met woningcorporaties, marktpartijen en onze inwoners om deze grote uitdaging aan te gaan.

Wie zich in 2040 begeeft binnen onze **economische clusters**, De Mars en Revelhorst, ziet dat deze zich hebben ontwikkeld tot duurzame, schone en innovatieve werklocaties met in toenemende mate circulaire bedrijfsvoering. Deze locaties werden de afgelopen jaren ook steeds beter regionaal bereikbaar via mobiliteitsknooppunten, regionale snelfietsroutes en een nieuwe brug over de IJssel. We boden ruimte voor uitbreiding van werklocaties bij de Revelhorst en Eefde-West. Ons cluster circulaire en zware bedrijvigheid op De Mars heeft zijn regionale positie versterkt en vergroot. De bedrijven werken nauw samen met overheden en kennisinstellingen in de verdere vermindering van de milieukundige impact en het vergroten van circulair denken en doen. Verschillende bedrijven hebben hun productieprocessen gekoppeld en hebben samen geïnvesteerd in het robuust maken van het energienetwerk. Reststromen zijn omgezet in nieuwe grondstoffen en energielevering voor huishoudens. Op het terrein hebben zich diverse bedrijven gevestigd die werken in de energietransitie en biobased materiaal omzetten naar producten en bouw materiaal. Hiermee creëerden we een aantrekkelijk ondernemersklimaat dat hand in hand gaat met de randvoorwaarden die wij stellen aan het type bedrijvigheid in onze gemeente. Passend bij de gezonde leefomgeving die wij nastreven. Naast deze twee economische clusters hebben we de afgelopen jaren op diverse plekken in de gemeente geïnvesteerd in **gemengde milieus** waarin wonen, werken, onderwijs en recreëren perfect samengaan. We vinden het van groot belang dat we binnen onze gemeentegrenzen voor een diversiteit aan bedrijvigheid ruimte blijven bieden: van maakindustrie, detailhandel, diensten, zorg tot aan toerisme en recreatie. Zo zorgen we voor een deel van onze inwoners voor werkgelegenheid nabij. Dit is belangrijk voor sociaal-economische vooruitgang en meer bestaanszekerheid.

De stad Zutphen heeft in 2040 haar centrale positie binnen de regio fors versterkt. De afgelopen jaren is ingezet op het onderhouden, verbeteren en vernieuwen van de **centrumkracht** van Zutphen. Er is blijvend geïnvesteerd in regionale voorzieningen op het gebied van cultuur, zorg, horeca, detailhandel, rechtspraak en onderwijs, gekoppeld aan een goede bereikbaarheid binnen de regio. Dit is bijvoorbeeld goed terug te zien in de vernieuwde stationsomgeving van Zutphen waar wonen, werken, leren en verblijven gemengd zijn in een hoogstedelijk milieu met diverse vernieuwende architectuur en hoogteaccenten. De **binnenstad** van Zutphen

is een bijzonder en aantrekkelijk gebied waar de cultuurhistorische waarden zorgvuldig wordt gekoesterd. Moderne stedelijke dynamiek wordt afgewisseld met ruimte voor rust en bezinning in de hofjes, pleintjes en verborgen straatjes. Drie centrale parkeervoorzieningen rondom de binnenstad, een slimme stadsdistributie en de goede afspraken met bewoners en bedrijven hebben er voor gezorgd dat de binnenstad nagenoeg autovrij is geworden. Dankzij de aanwezigheid van aantrekkelijke horeca, overnachtingsmogelijkheden, detailhandel en slimme mobiliteitsoplossingen kent onze openbare ruimte een hoogwaardige verblijfskwaliteit. De balans van stedelijke dynamiek en ruimte voor rust en bezinning is ook in 2040 hetgeen dat Zutphen en Warnsveld op de kaart zet in de regio. Ons cultuuraanbod is uitnodigend en goed bereikbaar voor onze eigen inwoners en bezoekers van buiten de gemeente. Hotspots zoals de IJsselkade, de musea, het theater en de bioscoop vormen een **cultuurring** rondom de historische binnenstad.

Cultuurhistorie is een belangrijke drager in onze gemeente. Wie in 2040 in onze gemeente rondloopt ziet dat we de afgelopen jaren onze cultuurhistorische parels zijn blijven koesteren. Hierbij zochten we voor monumentale gebouwen altijd naar de meest optimale manier om de historie zichtbaar te houden en tegelijkertijd door modernisering en verduurzaming zo goed mogelijk te laten aansluiten bij de gebruikerswensen van de 21e eeuw. De glorie van de moderne Hanzestad, die bekend staat om haar vele torens en historische kwaliteiten, de karakteristieke dorpskern van Warnsveld, beide met natuur en het water van de IJssel als **groen-blauwe jas is voor iedereen** binnen handbereik. Zutphen en het **landelijk gebied** kennen een lange ontstaansgeschiedenis en herbergen ook in 2040 beide nog steeds bijzondere cultuurhistorische waarden. Lang werden de natuur en het landschap buiten de stad gehouden, maar sinds het verdwijnen van de stadsmuren zijn stedelijk gebied en land steeds meer met elkaar verweven. Deze verweving is in 2040 geoptimaliseerd. Het landelijk gebied omringt als een groen-blauwe jas het stedelijk weefsel en zorgt voor een gezonde leefomgeving. In 2040 is het landelijk gebied dynamisch en getransformeerd naar een duurzaam, klimaatadaptief gebied dat ruimte biedt aan natuurontwikkeling, water, agrarische activiteiten, wonen, zorg en kleinschalige ondernemers. Tegelijkertijd vormt het landelijk gebied in 2040 meer dan ooit een belangrijk uitloopegebied voor recreërende inwoners en bezoekers. Het landschap en de identiteit van de ondergrond bepalen hoe wij het landelijk gebied gebruiken. Dit hebben we vastgelegd in heldere **landschapszones**. Deze zones helpen ons om met elkaar helder te hebben welke ontwikkelingen en initiatieven we op welke plek aanmoedigen. Om zo in balans met de natuur en alle ruimtevragende opgaven ook in ons landelijk gebied aantrekkelijk te kunnen wonen, werken en recreëren.

De groen-blauwe longen, rode lopers, 15-minuten stad en onze wijkhartes zorgen bij elkaar voor een gezonde leefomgeving, een lager energieverbruik, minder uitstoot van CO₂, meer sociale verbondenheid en een hogere sociale veiligheid in onze gemeente. Extra aandacht en zorg voor onze cultuur- en landschapshistorie biedt ons een blijvend diepgeworteld fundament dat houvast geeft aan al onze toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Samen met de uitgangspunten van unieke woonmilieus in een compacte stad, duurzame economische clusters en een sterk mobiliteitsnetwerk zorgen ze voor een prettig leefklimaat en een goed functionerende samenleving. We hebben een diversiteit aan sportaanbod en een sterk verenigingsleven voor sport en cultuur. Zo geven we samen vorm aan de toekomstbestendige, sterke en aantrekkelijke gemeente aan de IJssel die we voor ál onze inwoners en bezoekers willen zijn.

Drie kernambities voor Zutphen 2040

De gemeente Zutphen in 2040 is een aantrekkelijke gemeente, met een sterke stad, diverse wijken, vitaal dorp Warnsveld en een verbindend en beleefbaar landschap. We bouwen voort op het cultuurhistorische fundament aan de IJssel en de gewortelde zorgzame samenleving. In 2040 is de gemeente Zutphen een plek die uitblinkt

in het stedelijk wonen in een compacte stad waar de menselijke maat centraal staat, met zichtbaar veel cultuur en historie en waar de bezoeker zich altijd welkom voelt.

Om dit beeld in 2040 te bereiken maken we een aantal scherpe keuzes. Want de complexe opgaven en transitie van nu en in de toekomst - onder andere op het gebied van wonen, duurzaamheid, voorzieningen, klimaat, en economie - laten ons zien dat we zorgvuldig met onze ruimte om moeten gaan. Dat doen we op basis van zo veel mogelijk meervoudig ruimtegebruik, water en bodem als sturende uitgangspunten bij nieuwe ontwikkelingen en door middel van het inzetten van cultuurhistorisch erfgoed als kennisbron voor het bepalen van functies, locaties en ontwerp voor de toekomst. De keuzes die we hiervoor maken beschrijven we in onze drie integrale kernambities. Deze vormen het fundament voor de omgevingsvisie van de gemeente Zutphen:

1. Zutphen groeit: een gezonde stadse en dorpse leefomgeving met sterke sociale verbondenheid
2. Zutphen onderneemt: een vitale en duurzame economie die slim verbonden is
3. Beleven in Zutphen: Historische Hanzestad van de 21e eeuw in een groen-blauwe jas

1. Zutphen **groeit**: een gezonde stadse en dorpse leefomgeving met sterke sociale verbondenheid

- Voor een toekomstbestendig woningaanbod hebben we extra woningen nodig. Als gemeente Zutphen maken we daarom een **schaalsprong**. Hierbij kiezen we voor groeien met kwaliteit. Dit doen we met name om de slagingskansen van jongeren, starters en jonge gezinnen te vergroten, vorm te geven aan de toenemende woonvraag van ouderen door de vergrijzing en demografie, doorstroming te faciliteren én om woningen te bieden aan huishoudens die van elders in de gemeente willen komen wonen en werken. Ook maken we de schaalessprong om het (financiële) draagvlak van onze voorzieningen te vergroten en zo ook onze centrumpositie binnen de regio te behouden.
- In 2040 zijn we een gemeente van zo'n **55.000 tot 60.000** inwoners. In de periode tot 2030 voegen we 2.340 woningen toe en in de periode tot 2040 voegen we ongeveer 2.700 woningen toe aan onze woningvoorraad. Hierbij ligt het accent voor de korte termijn (tot 2030) op het toevoegen van woningen in het **betaalbare segment** zodat voor een zo groot mogelijke groep mensen een woning in de gemeente Zutphen bereikbaar wordt.² Daarbij bieden we ruimte voor een breed aanbod aan woningtypologieën, waarbij aanbod dat nauw aansluit op de vraag het uitgangspunt is. Tegelijkertijd kijken we (met name voor de periode na 2030) naar een breder palet prijsklassen en woonmilieus om een zo **divers en aantrekkelijk** mogelijke woningmarkt te blijven. Bij dit proces werken wij nauwlettend aan het weer in evenwicht brengen van wijken waar de samenstelling van de woningvoorraad, inkomensgroepen, zorgdoelgroepen en leefstijlen uit balans is. Met de direct omliggende gemeenten overleggen we over het toevoegen van extra woonprogramma bij Eefde, Empe - Voorst en rondom De Hoven.
- We gaan ruimte voor woningbouw benutten zowel binnen het bestaand verstedelijkt gebied (**inbreiding**) als aan de randen (**uitleglocaties**). Binnen het bestaand verstedelijkt gebied zetten we

² De definitie van 'betaalbaar' indexeren we en leggen we vast in ons lokale woonbeleid: de Woonvisie of het Omgevingsprogramma Wonen van de gemeente Zutphen.

in op **verdichting**: Bufferzone De Mars, de Stationsomgeving, Binnenstad, Waterkwartier, De Stoven, Noordveen, Zuidwijken-De Brink en enkele zoeklocaties in Warnsveld. We zetten in op het ontwikkelen van kleinere woonruimtes, kavels en collectief particulier opdrachtgeverschap. We kiezen voor een torenstad 2.0 met hoogbouw die past bij de Zutphense schaal³, de cultuurhistorische uitstraling en het stadssilhouet. Het ontwikkelen en herstructureren, woningsplitsing, transformatie van woningen, optoppen en ander vastgoed in de bestaande woonwijken gaan in de gemeente Zutphen zoveel mogelijk hand in hand met aanpak van de energietransitie, opgave voor CO₂-reductie en met het verbeteren van de kwaliteit van de openbare ruimte. Dit pakken we in participatie met de bewoners op, waarbij de kwaliteit van de woon- en leefomgeving centraal staat. Met het oog op klimaatverandering kiezen we voor het toevoegen van groen in bebouwd gebied voor verkoeling en het voorkomen van wateroverlast.

- Op **uitleglocaties** zoals De Hoven-Noord, De Hoven-West, Noordveen-Oost, op kleine schaal op Klein Graffel en rondom Bronsbergen kiezen we voor het aantrekkelijk afronden van het verstedelijkt gebied, bieden we tegelijkertijd extra ruimte aan groen en is er ruimte voor aanvullende (nieuwe) woonmilieus. We geven onze uitleglocaties zó vorm dat ze blijven passen bij onze uitgangspunten van de compacte stad, bodem- en watersystemen sturend zijn, we zo veel mogelijk natuurinclusief bouwen en meervoudig ruimtegebruik het uitgangspunt is. Dat wil zeggen dat er bewust ruimte voor biodiversiteit wordt gecreëerd op, aan of in het gebouw of de (openbare) omgeving, zodat er meer diverse planten- en diersoorten kunnen leven. Hiermee wordt gezorgd voor een betere leefomgeving van mens en dier, bijvoorbeeld door groene daken en gevels, bomen op balkons en wadi's, maar ook door wat meer alledaagse aanpassingen zoals het planten van bomen en struiken, het bieden van nest- en schuilgelegenheden aan dieren of het aanleggen van natuurlijke vijvers.⁴
- Naast onze ambitieuze nieuwbouwprojecten gaan we - in samenwerking met onze woonpartners - aan de slag met de bestaande wijken. Hier ligt een urgente opgave in kwaliteitsverbetering en verduurzaming. Daarom zetten we in op het **toekomstbestendig maken van de huidige woningvoorraad, zowel koop- als huurwoningen**. We kiezen voor een gebiedsgerichte aanpak en beginnen met de buurten Helbergen, Zeeheldenbuurt, Noordveen, Leesten-Oost en Overkamp. In 2040 zijn we met alle wijken in gesprek over alternatieven voor aardgas.
- *[PM: Woningbouwopgave koppelen aan **Human Capital Agenda** / onderwijsambities. Binnen onze woningbouwambities zorgen voor voldoende woningen voor arbeidskrachten/ behoud van jongeren. Vernieuwende woonmilieus voor het aantrekken van extra arbeidskrachten: (de gezinnen van) kenniswerkers, zorgmedewerkers, maar ook arbeidsmigranten.]*
- Bij het toevoegen van woningen bouwen we zo **duurzaam** en **circulair** mogelijk en kiezen we voor het versterken van de identiteit en kwaliteiten van de omgeving. We volgen hierin in beginsel de wettelijke landelijke richtlijnen.

³ Deze Zutphense schaal wordt nog nader gespecificeerd.

⁴ Natuurinclusief bouwen (WUR, 2022) <https://www.wur.nl/nl/show-longread/natuurinclusief-bouwen-wordt-de-standaard.htm>

- In de gemeente Zutphen vinden we het belangrijk dat iedereen toegang heeft tot een **compleet palet aan voorzieningen**. Hierbij kiezen we voor een samenspel in spreiding en gebruik van voorzieningen in stads- en wijkhartten:
 - Het dynamisch **stadshart** van Zutphen biedt een compleet en hoogwaardig voorzieningenniveau met diverse (regionale) culturele- en onderwijsvoorzieningen, commerciële functies, horeca, huiskamervoorzieningen en eventueel werkplekken.
 - Elke wijk heeft een **wijkhart** met een basisoniveau aan voorzieningen. Dit betekent dat er in principe in elk wijkhart een **ontmoetingsplek** en een **zorgpunt**⁵ te vinden is, aangevuld met voorzieningen zoals cultuur, detailhandel, dienstverlening, primair onderwijs, andere welzijnsfuncties, sport, (vraaggestuurd) openbaar vervoer en eventueel werk. Met wijkhart bedoelen we de fysieke plekken die onderdeel zijn van de sociale infrastructuur zoals bibliotheken, scholen, winkels, parken, horeca, moestuinen, sportclubs, cultuur, bewonersinitiatieven, kerken, maar ook bijvoorbeeld openbaar vervoer. In de grotere wijkhartten is aanvullend een kleine concentratie aan detailhandel (supermarkt, drogist, bakker) en/of (woon-)werklocaties aanwezig. Hiermee stimuleren we een bloeiende buurt economie. De wijkhartten zijn te vinden in De Hoven, Noorderhaven, Noordveen, Warnsveld, Waterkwartier, Zuidwijken en Leesten. We kiezen ervoor om bestaande wijkhartten te versterken en wijkhartten toe te voegen op plekken waar veel nieuwe woningen worden gebouwd.
- Onze wijkhartten in Zutphen, Warnsveld en De Hoven zijn onderdeel van het concept van de **‘15 minuten stad’**. Dit concept gaat ervan uit dat alle dingen die belangrijk zijn in het dagelijks leven te voet of fiets (of scootmobiel) bereikbaar zijn binnen 15 minuten van huis: onderwijs, zorg, werk, winkels, OV en ontspanning. Dit doen we op de volgende manieren:
 - Elk wijkhart wordt gekoppeld aan een (kleinschalig) **mobiliteitsknooppunt**. Hiermee koppelen we voorzieningen aan deelmobiliteit om gebruik te maken van (vraaggestuurd) openbaar vervoer.
 - In nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen rondom (toekomstige) mobiliteitsknooppunten brengen we onze **parkeernorm** omlaag..
 - In het bestaand stedelijk gebied kiezen we voor de ontwikkeling van veilige ‘doorfietsroutes’ zonder beperkingen tussen de woongebieden, het centrum van Zutphen én het buitengebied: **rode lopers**. Hiermee slaan we twee vliegen in één klap, want naast een snelle verbinding dragen deze fietsverbindingen ook bij aan een gezonde leefomgeving door het stimuleren van beweging. Rode lopers zijn in principe onderdeel van onze ‘blauw-groene longen’, door te zorgen voor prettige routes in een groene structuur. De rode lopers willen we zo veel mogelijk laten aansluiten bij historische routes/zichtlijnen etc.
 - We bieden veel **ruimte voor langzaam verkeer** en streven bij inbreiding, transformatie en uitbreiding van ons stedelijk gebied dat langzaam verkeer prioriteit krijgt in de inrichting van de openbare ruimte en infrastructuur.
 - We faciliteren initiatieven op het gebied van **collectief en kleinschalig vervoer**, waarmee er een diversiteit aan vervoersopties beschikbaar is voor elke inwoner in de gemeente Zutphen. Hiermee bestrijden we vervoersarmoede en maken we vervoer voor alle doelgroepen mogelijk.

⁵ Huisarts, (mentaal) gezondheidscentrum, buurtzorghuis, etc.

- Volgens het **STO(M)P principe** stimuleren we de keuze voor wandelen, fietsen en het openbaar vervoer. Met dit ordeningsprincipe kunnen we slimme mobiliteitsoplossingen een integraal onderdeel uit laten maken van onze gebiedsontwikkeling en zetten we de mens centraal. STO(M)P staat voor stappen, trappen, openbaar vervoer, mobility as a service en privé auto.⁶
 - Bij de keuze voor de auto als vervoermiddel stimuleren we **deelconcepten en elektrisch rijden** door voldoende laadmogelijkheden binnen de gemeente aan te bieden.
 - **PM:** mobiliteit in/rondom de binnenstad i.r.t. nieuw verkeerscirculatieplan
- Zutphen is een gemeente waarin we elkaar helpen. We kiezen voor een leefomgeving die bijdraagt aan een **sterke sociale basis** voor alle inwoners. We willen niet alleen investeren in de zichtbare fysieke leefomgeving (stapelen van stenen), maar ook inzetten op de sociale leefomgeving (sociale basis). Deze ‘sociale basis’ bestaat uit een netwerk van informele sociale verbanden (buurten, groepen, verenigingen, netwerken, families) aangevuld en ondersteund vanuit de lokale overheid, organisaties, diensten en voorzieningen. Dat netwerk maakt het mogelijk dat inwoners kunnen participeren in sociale relaties op een manier die hun welzijn, capaciteiten en individueel potentieel verbetert.⁷ Hierbij erkennen we dat iedere wijk in de gemeente Zutphen anders is en bekijken we gebiedsgericht per wijk welke ingrediënten nodig zijn⁸ om te werken aan een sterke **sociale infrastructuur**, maar zetten in ieder geval in op de volgende onderdelen:
 - We hebben uitnodigende en goed bereikbare **sport en cultuurvoorzieningen**. We hebben een diversiteit aan culturele en sportverenigingen. De verenigingen hebben een sterke organisatiekracht zijn nauw verweven met de lokale gemeenschap en werken samen met de gesubsidieerde cultuur- en sportorganisaties.
 - Mantelzorgers, vrijwilligers, burens helpen elkaar. Er zijn talrijke maatschappelijke initiatieven, er is een bloeiend verenigingsleven. Samen met onze zorg- en welzijnspartners stimuleren we als gemeente Zutphen onze inwoners, jong en oud, om **sociale verbondenheid** met elkaar (voor- en achter de voordeur) te organiseren.
 - Op het gebied van het voorzieningenaanbod in de wijken waarderen we de inzet van vrijwilligers in het behouden en versterken van de belangrijke **ontmoetingsplekken**. Als gemeente ondersteunen we hen. Hierbij is het essentieel dat het aanbod van ontmoetingsplekken aansluit bij de veranderende bevolkingssamenstelling in de buurten en de veranderende behoeften.
 - De gemeente heeft volop aandacht voor **inclusiviteit** en **diversiteit** in de samenleving. We willen dat alle Zutphenaren de kans hebben om mee te kunnen doen in de samenleving en zich verbonden voelen met elkaar en hun leefomgeving.
 - De gemeente Zutphen kent een lange traditie van **inwonersparticipatie**. Initiatieven uit de samenleving die bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving waarderen we en faciliteren en stimuleren we daarom graag. Cultuur kan bij uitstek mensen verbinden, eenzaamheid bestrijden en het wij-gevoel in de wijken stimuleren. We geven inwoners de ruimte om eigen projecten/initiatieven op het gebied van cultuur te ontwikkelen. Hiervoor kan kunst in de openbare ruimte ook een heel geschikt middel zijn. Als uitgangspunt voor **inwonersinitiatieven** hanteren we een ‘ja, tenzij-houding’.

⁶ Goudappel, <https://www.goudappel.nl/nl/themas/nieuwe-mobiliteit/stomp-ordeningsprincipe>

⁷ ‘Sterke Beleidsinterventies, Sterke Sociale Basis’ Movisie, 2021

⁸ Via o.a. een sociale wijkanalyse

- In ons woning- en voorzieningenaanbod hebben we extra aandacht voor jonge gezinnen, jongeren en **inwoners met een zorg- en ondersteuningsvraag**. Met het oog op de leefbaarheid en veerkracht in woonwijken zetten we in op een mix van verschillende doelgroepen in de wijken. Nieuwe woningen worden toegevoegd in de nabijheid van belangrijke basisvoorzieningen en mobiliteitsknooppunten.
 - We hebben specifieke aandacht voor het **voorzieningenaanbod voor jongeren**, bijvoorbeeld uitgaansgelegenheden, specifiek sport en culturaanbod, evenementen en ontmoetingsplaatsen voor jongeren.
 - **Eenzaamheid** onder inwoners willen we zo veel mogelijk tegengaan met voldoende ontmoetingsmogelijkheden zoals parken en speelplaatsen, een toegankelijke inrichting van de openbare ruimte en collectieve woonvormen.
 - We zetten in op een **dementievriendelijke** leefomgeving zodat mensen met dementie op een prettige wijze en met kwaliteit van leven zo lang mogelijk zelfstandig thuis blijven wonen en op een zinvolle wijze mee (blijven) doen aan de samenleving.
 - We stimuleren dat **mantelzorgers** dichtbij zorg kunnen verlenen. We versoepelen regelgeving voor het plaatsen van mantelzorgwoningen, vanuit het uitgangspunt dat mantelzorg tijdelijk is en dus en tijdelijke invulling betreft.
- We richten ons op een **veilige en gezonde leefomgeving en richten de omgeving beweegvriendelijk in**. Want een gezonde leefomgeving draagt eraan bij dat een gezonde keuze een gemakkelijke keuze is. Hierbij is versterking van een beweegvriendelijke omgeving van groot belang. Een groeiend aantal mensen kiest ervoor om in de openbare ruimte te sporten en te bewegen. Om meer mensen te motiveren om deze activiteiten te ondernemen en om buitenspelen te stimuleren, is het noodzakelijk om bestaande sportparken meer te benutten voor recreatieve doeleinden. Daarnaast is het cruciaal om de openbare ruimte zo in te richten dat deze uitnodigend, inspirerend en bevorderlijk is voor lichaamsbeweging. Ruimtelijke ordening speelt hierin een essentiële rol. We bieden mogelijkheden om te bewegen, spelen, ontmoeten en ontspannen in de openbare ruimte. Dit draagt bij aan een gezonde leefstijl en gezond gedrag. We bieden toegankelijke en bereikbare voorzieningen en hebben hierbij aandacht voor mensen met een verminderde mobiliteit (toegankelijke paden, rustpunten in openbare ruimte etc.). Waar mogelijk willen wij de vestiging van bedrijven die passen bij een gezond leefklimaat en leefstijl voorrang geven boven bedrijven die bijdragen aan een ongezonde leefstijl. Daarnaast beschermen we de gezondheid van onze inwoners door ons in te zetten voor de aanwezigheid van natuur, het verbeteren van de milieukwaliteit (verbeteren lucht- en bodemkwaliteit en beperken geur- en geluidsoverlast), de borging van externe veiligheid, en het tegengaan van hitte- en wateroverlast.
- Bij de ontwikkeling van de leefomgeving richten we ons op het bijdragen aan alle aspecten van **positieve gezondheid**. Hierbij beschouwen we gezondheid als het vermogen van mensen om zich aan te passen en zelf regie te voeren, in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven.
- Een gezonde leefomgeving betekent dat we volop ruimte bieden aan **klimaatadaptatie door groen-blauwe dooradering in de wijken**. Met het oog op verkoeling en wateropvang vergroten we het aantal bomen in onze gemeente. We faciliteren inwoners en bedrijven om op particulier terrein klimaatadaptatieve maatregelen, zoals ontharding en vergroening, toe te passen. Ook in de (herinrichting van de) openbare ruimte passen we waar mogelijk dit principe toe: groen is de norm en alleen functionele verharding wordt toegepast. We stellen voor om te starten met twee

gebiedsgerichte aanpakken voor de binnenstad en de Mars, omdat hier het stedelijk hitte-eilandeffect momenteel het grootst is.

2. Zutphen onderneemt: een vitale en duurzame economie die slim verbonden is

- Als gemeente koesteren we ons diverse aanbod aan **bedrijvigheid** in Zutphen en Warnsveld. We faciliteren bedrijven die passen bij de kwaliteiten die we als aantrekkelijke en sterke woongemeente willen bieden. Hiermee zorgen we ervoor dat je in de gemeente Zutphen goed kan werken én wonen. We bieden ruimte voor bedrijven die een beperkte milieubelasting op de leefomgeving hebben en kijken ook naar de hoeveelheid werkgelegenheid die bepaalde bedrijvigheid meebrengt. Ook vinden we het belangrijk dat bedrijven in onze gemeente een maatschappelijke meerwaarde leveren aan de samenleving en passen in een gezonde leefomgeving, waarbij de gezonde keuze voor inwoners ook de gemakkelijke keuze wordt. Hoe we dit beleid en bijbehorende randvoorwaarden precies gaan invullen hangt mede af van de behoefte en toekomstperspectief van ondernemers. Dit onderzoeken we en vervolgens werken we ons beleid met betrekking tot werklocaties nader uit in een omgevingsprogramma.
- We streven op onze werklocaties naar **economische clustervorming** en bouwen hiermee aan de goede randvoorwaarden voor innovatie, circulaire bedrijfsvoering en optimale kennisuitwisseling.
- De voorziene groei van onze economie leidt tot een toename van de vraag naar werklocaties. Binnenstedelijke bedrijventerreinen zijn van belang om ook voldoende arbeidsplaatsen binnen de gemeentegrenzen te houden. We kiezen hoofdzakelijk voor extra **ruimte voor bedrijvigheid** op de bestaande werklocaties De Mars en De Revelhorst. Dit doen we door middel van transformatie en geleidelijke uitbreiding aan de noordelijke en zuidelijke randen van de Revelhorst en Eefde-West. Hoe deze uitbreiding vorm krijgt, wordt de komende jaren verder verkend. Ons uitgangspunt bij deze nieuwe ontwikkelingen is het bodem- en watersysteem als sturend principe. Hierbij ligt het accent op de ontwikkeling van circulaire bedrijfsvoering en laten we de gezondheid voor omwonenden zwaar meewegen.
- De Mars en de Revelhorst dienen als belangrijke **economische clusters** met een regionale impact. We zetten in op het **concentreren** van industrie en grootschalige detailhandel op de Revelhorst, Eefde-West en De Mars.
- Tegelijkertijd verkennen we de komende jaren de toekomst van kleine bedrijventerreinen/ werklocaties zoals Lage Weide en de Stoven. We zoeken hier naar mogelijke ‘verkleuring’ van de bestemming van dit gebied en zien mogelijkheden voor een **mix van functies**. Bijvoorbeeld richting ‘woon-werklocaties’ of publieksgerichte bedrijvigheid en detailhandel, wonen, recreatie en verplaatsing van bedrijvigheid naar de grotere bedrijventerreinen. Ook in de Bufferzone onderzoeken we hoe we wonen en werken kunnen combineren, waarbij de belangen van bestaande bedrijven en bedrijvigheid meewegen. Tevens benutten we het karakter van ons treinstation als mobiliteitsknooppunt en ontwikkelen we ons stationsgebied/spoorzone als gemengd gebied waar wonen, werken en beleven, samen komen. De ontwikkeling van deze gebieden vraagt om een

integrale aanpak waarbij de opgaven in samenhang worden bekeken.

- In onze gemeente is een aantal grote werkgevers in de zorg en maatschappelijke dienstverlening gevestigd die landelijk opereren, zoals GGNET, het COA en twee penitentiaire inrichtingen. Daarnaast zijn in de gemeente een aantal zorginstellingen gevestigd die een regionale betekenis hebben, zoals het Gelre Ziekenhuis. We zijn ons bewust van de functie die Zutphen met deze vestigingen in neemt. We onderzoeken de versterking van de economische potentie die deze clusters met zich meebrengt, ook in samenwerking met onze partners in de regio. Een zo volwaardig mogelijk ziekenhuis beschouwen we als onderdeel van ons voorzieningenniveau. Als gemeente stimuleren we behoud en uitbreiding van zorg die voor onze inwoners van groot belang is, zoals het ziekenhuis en ouderenzorg. Met het oog op demografische ontwikkelingen (vergrijzing) zien we urgentie voor het vergroten van het aanbod van zorg in de wijk. We zijn terughoudend als het gaat om uitbreiding van de zorg voor de zeer zware en/of (forensische) doelgroepen met een (boven)regionale functie.
- Zutphen heeft belang bij de aanwezigheid van mbo- en hbo onderwijsfuncties en ruime keuze in aanbod van primair en voortgezet onderwijs. Het onderwijs moderniseert en de vraag naar mbo geschoold personeel is de komende decennia omvangrijk. Onderwijs werkt steeds vaker praktijkgebonden. Veel in Zutphen gevestigde bedrijven werken samen met kennis- en onderwijsinstellingen, van ROC-Aventus, HAN tot TU-Delft. De in Zutphen gevestigde Techniekmfabriek, de Schildersvakschool en het ROC werken nauw samen met het bedrijfsleven, voortgezet onderwijs en kennisinstellingen. Als overheid faciliteren en initiëren we nieuwe verbindingen tussen onderwijsinstellingen, het bedrijfsleven en maatschappelijke instellingen. Hierbij zetten we in op het behouden en versterken van het onderwijsaanbod, de werkgelegenheid en werkervaringsplekken op mbo en hbo-niveau. We verstevigen onze bestaande samenwerkingen in de regio Stedendriehoek. In samenwerking met onderwijsinstellingen uit de regio verkennen we welke mogelijkheden er bestaan op het gebied van hoger beroeps onderwijs en meer kennisintensieve bedrijvigheid. Voor deze samenwerking bieden we in de **spoorzone en bufferzone fysieke ruimte**. Voor jonge gezinnen is keuze in en nabijheid van onderwijsaanbod een belangrijke vestigingsvoorwaarde om voor Zutphen te kiezen als woonplaats.
- De **bereikbaarheid van de gemeente Zutphen**, over weg, spoor en water, speelt een belangrijke rol in de economische ontwikkeling van de toekomst. We versterken ons mobiliteitsnetwerk en vergroten daarmee onze **bereikbaarheid voor** een goed ondernemers- en vestigingsklimaat, maar ook een aantrekkelijk woonklimaat:
 - We zetten ons in de regio in samenwerking met partners in voor het versterken van het **regionale wegennetwerk**: we zetten in op een derde (noordelijke) **brug** over de IJssel. Deze heeft een belangrijke betekenis voor de regionale bereikbaarheid. Daarbij verkennen we afwaardering (scheiding lokaal en regionaal verkeer) van de Oude IJsselbrug voor minder oponthoud.
 - We zetten ons in voor een goede **bevaarbaarheid en doorvaarbaarheid** van de **IJssel** voor de scheepvaart. In het bijzonder hebben we hierbij aandacht voor het onderhouden van de Oude IJsselbrug, die momenteel voornamelijk bij hoogwater een *bottleneck* vormt.
 - We zien kansen om het **treinstation en het knooppunt N314/N348/Ziekenhuis** van Zutphen te ontwikkelen tot een **multimodaal knooppunt** waar trein, auto, bus en fiets samenkomen. Met deze ‘overstaphub’ verbeteren we de regionale bereikbaarheid van de gemeente. De komende jaren verkennen we hoe we dit vorm gaan geven.

- We stellen randvoorwaarden voor ondernemers op om de **autoluwe** binnenstad te kunnen realiseren met behoud van bedrijvigheid. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om bevoorrading, logistiek, bereikbaarheid voor klanten van de binnenstad en afval ophalen.
- Binnen de gemeente werken we toe naar **toekomstbestendige lokale wegen**. Met het actualiseren van het verkeerscirculatieplan houden we ons bestaande lokale wegennetwerk en de verkeersstromen tegen het licht om gericht met knelpunten aan de slag te gaan. In het bijzonder hebben we hierbij aandacht voor de doorrijdbaarheid van de verbinding Kanonsdijk - Nieuwstad via het Stationsplein. We zetten in op het verleggen van de centrumring door de Marstunnel naar De Mars en het verminderen van het autoverkeer op het stationsplein en de Ijsselkade.
- In het bijzonder hebben we aandacht voor de ontwikkeling van veilige (**snel**)fietsroutes, die een aantrekkelijk en duurzaam alternatief voor de auto moeten vormen. Binnen onze gemeentegrenzen zetten we ons in voor de ontwikkeling en versterking van **rode lopers**: aantrekkelijke fietspaden tussen de woonwijken, het centrum en werklocaties. Op regionale schaal zoeken we de samenwerking op met buurgemeenten en de provincie om te komen tot een sterk netwerk aan **regionale snelfietsroutes**. Op korte termijn investeren we in de realisatie van de F348 (Deventer - Zutphen), op lange termijn zien we kansen om dergelijke regionale fietsverbindingen te realiseren richting Apeldoorn, Brummen, Eerbeek, Lochem en Vorden. Deze regionale fietsverbindingen hebben een belangrijke functie voor **woon-werkverkeer**, maar bieden ook potentie als **recreatieve verbindingen**.
- De **verduurzaming van onze werklocaties** zien we als een belangrijke opgave waar we niet omheen kunnen. Bij vraagstukken rondom de (economische) ontwikkeling van deze gebieden streven we naar een goed evenwicht tussen economie en de (milieu)druk op mens en omgeving. Daarbij kijken we naar wat ontwikkelingen bijdragen aan het realiseren van doelstellingen ten aanzien van duurzaamheid, klimaat, gezondheid en leefbaarheid.
 - We stimuleren en faciliteren verduurzaming en anticiperen in samenwerking met het bedrijfsleven op **innovatieve technieken** in relatie tot duurzame energie.
 - We faciliteren de realisatie van een **smart energy hub** op De Mars. De energie die in het gebied wordt opgewekt of aanwezig is, wordt zo veel mogelijk lokaal benut of opgeslagen.
 - In 2040 liggen alle geschikte **daken** op bedrijventerreinen vol met zonnepanelen. Alle lokale opweklocaties zijn in balans met de lokale vraag.
 - We stimuleren **vergroening** van bedrijventerreinen en werken samen met bedrijven aan een veilige inrichting van de openbare ruimte, onder andere op het gebied van **verkeersveiligheid**, doorstroming en parkeren.
 - Hiernaast beschikt De Mars over **restwarmte**. We verkennen de mogelijkheden om die in te zetten voor een warmtenet in Noordveen.
- Bij al onze nieuwe **ruimtelijke ontwikkelingen** dragen we bij aan het behalen van onze **klimaat- en energiedoelen**. In lijn met nationale doelen en gestuwd door de afspraken uit het Klimaatakkoord, streven we er als gemeente Zutphen naar om in 2050 **CO2-neutraal** te zijn. Om hiertoe te komen zetten we in op energiebesparing, duurzame warmte en duurzame opwekking. In de bebouwde omgeving faciliteren we verduurzaming in lijn met de doelen en aanpak uit onze warmtetransitie. Nieuwbouw van woningen, maar ook andere panden, moet ten minste energieneutraal zijn en waar mogelijk zelfs energieleverend. Ook stimuleren we het gebruik van schone en duurzame mobiliteit.

- Als gemeente werken we in de bebouwde omgeving aan de transitie van het gebruik van aardgas naar alternatieve **duurzame warmtebronnen**. In 2050 moeten alle gebouwen in onze gemeente aardgasvrij zijn. Dit stimuleren we op de volgende manieren⁹:
 - het beperken van de warmtevraag door goede isolatie en zuinige apparaten;
 - te zorgen dat er voldoende alternatieve warmtebronnen beschikbaar komen;
 - het ondersteunen van collectieve initiatieven voor de warmtetransitie;
 - technische ontwikkelingen voor nieuwe warmtebronnen te blijven volgen.
 - Benutten van de aanwezige restwarmte op bedrijventerrein De Mars, de warmte uit afval- en rioolwater en van de thermische energie uit het aanwezige oppervlaktewater. We willen deze warmte benutten voor het verduurzamen van de bebouwde omgeving. De beschikbare warmte is een stabiele basis voor een warmtenet.

- We zijn voorstander van **collectieve alternatieven voor aardgas, zoals een warmtenet**, omdat de impact op de leefomgeving hierbij lager is. Als gemeente hebben we de verantwoordelijkheid om voor collectieve initiatieven ruimte beschikbaar te stellen. Hierbij streven we naar zorgvuldige inpassing van te plaatsen van collectieve voorzieningen in de openbare ruimte.

- In de regio Stedendriehoek werken we samen aan het **opwekken van hernieuwbare energie**. In 2021 hebben we afgesproken om als regio-gemeenten samen 1,07 TWh op te wekken. We kiezen ervoor binnen onze gemeentegrenzen waar mogelijk **energieopwek** zoveel mogelijk samen te brengen met energieverbruik, bijvoorbeeld rondom bedrijventerreinen. Het opwekken van duurzame energie gaat altijd gepaard met aandacht voor de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten.
 - Op het gebied van **zonne-energie** heeft opwek zo dicht mogelijk bij het gebruik in eerste instantie de voorkeur. We volgen de zonneladder en stimuleren en faciliteren woningeigenaren en bedrijven om **zon op dak** te realiseren. Binnen de bestaande kaders zoeken we naar mogelijkheden en creatieve oplossingen op het gebied van het plaatsen van zonnepanelen op monumentale panden en binnen het beschermd stads- en dorpsgezicht. Vanzelfsprekend hebben we altijd oog voor een goede **inpassing**: energieopwek moet de uitstraling van de karakteristieke panden en beschermde dorps- en stadsgezichten in onze gemeente niet onevenredig aantasten. We zetten in op innovatie en een goede samenwerking met pandeigenaren.
 - Naast het stimuleren van zon op dak in de bebouwde kom, kiezen we voor meer grootschalige **opwek van elektriciteit op land**. Dit om binnen de gemeentegrenzen voldoende duurzame energie op te wekken voor het eigen gebruik in de gemeente. Ook hierbij is goede inpassing het uitgangspunt. Duurzame energieopwek in het landelijk gebied moet aansluiten bij de maat en schaal van het landschap, conform het lokaal afwegingskader zon op land. Met het afwegingskader sturen we op energieopwek waarbij inwoners en belanghebbenden tijdig betrokken worden en zoveel mogelijk kunnen profiteren van de opbrengsten (baten vloeien terug in de samenleving). De Overmarsch en het Zutphens Broekgebied zijn zoekgebieden voor grootschalige collectieve opwek van zonne-energie.
 - In 2040 wekken we nog steeds duurzame energie op met windmolens op bedrijventerrein De Mars. Ook bij de plaatsing van windmolens vinden we het van groot belang dat de energieopwek aansluit bij de kwaliteiten en kenmerken van het landschap. Hiervoor stellen we een lokaal afwegingskader windenergie op voor grootschalige

⁹ zie ook Transitievisie Warmte 2021

windmolens. Bij de beoordeling van initiatieven van grootschalige windmolens hebben we aandacht voor de gezondheidseffecten op omwonenden.

- We zijn ons ervan bewust dat de forse opgave in het opwekken van duurzame energie een groot beslag doet op het (over)belaste **elektriciteitsnetwerk**. Dit heeft direct effect op het ondernemers- en vestigingsklimaat en op de uitvoering van het woningbouwprogramma. Als gemeente voelen we ons verantwoordelijk om binnen deze opgave partijen te faciliteren met juiste informatievoorziening en communicatie. Ook verkennen we mogelijkheden voor het bieden van ruimte voor technologische mogelijkheden en ruimte voor opslag van elektriciteit (zoals batterijen en Smart Energie Hubs) en het lokaal versterken van het netwerk. Daarnaast zorgen we ervoor dat in alle buurten ruimte voor middenspanningsruimtes beschikbaar is, zodat het elektriciteitsnetwerk verzaamd kan worden.
- We zien kansen en opgaven in het gebruik van **waterstof als energiebron** in de industrie. Voor de verwarming van woningen in de binnenstad zal groene waterstof op de korte en middellange termijn nog niet beschikbaar zijn. We verkennen voor de binnenstad welke alternatieve mogelijkheden er zijn. Sowieso zetten we in op het energetisch verbeteren van het bestaande historische vastgoed.

3. Beleven in Zutphen: Historische Hanzestad van de 21e eeuw in een groen-blauwe jas

- We gaan de gevolgen van klimaatverandering zo goed mogelijk opvangen. Zo zetten we maximaal in op het vasthouden, benutten en bergen van water, voordat wordt overgegaan tot het afvoeren van water. Kortom, nieuwe plannen moeten passen binnen de **waterbeschikbaarheid** in de gemeente Zutphen. Ook betekent dit dat het grondgebruik volgend is aan de condities van ons bodem- en watersysteem.
- De balans tussen de **verschillende functies in het buitengebied** van de gemeente sluit aan bij de eigenschappen van ons landschap die een belangrijke drager vormen voor ontwikkelingen. Hierin houden we vast aan de gebiedsindeling bestaande uit de **landgoederen- en natuurzone, agrarische zone, groene stadsrandzone en IJsselzone**.¹⁰
 - Aan de buitenranden van de gemeente Zutphen aan de oost- en westzijde, verbonden met de buurgemeenten, kent het buitengebied agrarisch gebruik dat verweven is met natuur (bos- en landgoederen, kampen en essenlandschap) en kleinschalige recreatie.
 - Direct rondom het stedelijke gebied van Zutphen onderscheiden we een zone waarvan de identiteit bepaald wordt door een mozaïek van landgoederen, stads- en moestuinen, (natuur)speel- en recreatieplekken, afwisselende agrarische activiteiten, bed en breakfasts, theetuinen, etc. ingebed in een groen, lommerrijk en afwisselend landschap. Een landelijk gebied dat voor de stadsbewoners aantrekkelijk is om te recreëren, dichtbij huis en een

¹⁰ *Afkomstig uit de Visie landelijk gebied Zutphen (2015).*

gebied waarin het agrarisch gebruik dat veel meer verweven is met verstedelijking en woon-werkfuncties en inwonersinitiatieven op het gebied van kleinschalige landbouw.

- Buiten deze groene stadszone is de agrarische zone gelegen. Het gebied wordt grotendeels agrarisch benut en biedt de basis om te komen tot een goed functionerend, economisch rendabel en natuurinclusief bedrijf. We hechten er daarbij wel belang aan dat de gezondheid van omwonenden niet geschaad wordt door de activiteiten van de agrarische bedrijven.
- In nieuwe visie voor het landelijk gebied zet sterker in op het vergroten van het natuurgebied in en rondom het agrarisch gebied.
- Het buitengebied rondom de Hoven (noordwestzijde) kent natuurinclusief agrarisch gebruik waarin kleinschalige voedselproductie samengaat met natuurontwikkeling en kleinschalige recreatie en beleving.

PM: visie landelijk gebied wordt volgend jaar in het verlengde van de omgevingsvisie op aantal thema's geactualiseerd: landbouw, klimaat (waterbeschikbaarheid en -kwaliteit), cultuurhistorie/erfgoed en biodiversiteit.

- Met het oog op de **toekomstbestendigheid van het landelijk gebied** faciliteren we als gemeente de huidige landbouwtransitie zo optimaal mogelijk. De focus ligt hierbij op het stimuleren van innovatieve, duurzame en natuurinclusieve vormen van landbouw, passend bij de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten van het gebied. Dat wil zeggen dat we in de droogtegevoelige gebieden de ontwikkeling van droogteresistente teelten stimuleren en dat we in de meer natte gebieden (beekdalen) kijken naar natte of biobased teelten. Bij initiatieven voor uitbreiding of wijziging van agrarische bedrijven wordt het effect van de ontwikkeling op de directe omgeving, onder andere op het gebied van gezondheid, integraal afgewogen. Waar nodig denken we samen met agrariërs na over alternatieve vormen van bedrijfsvoering.
- **Agrariër als mede-landschapsbeheerder:** we zien agrariërs als belangrijke landschapsbeheerder en willen als gemeente samen met hen inzetten op het versterken van het natuurlijke systeem met agrarisch natuur-, bodem- en waterbeheer.
- **Groen-blauwe longen:** we verbinden de groenblauwe kwaliteiten van het buitengebied met de binnenstedelijke groenstructuren. Deze groen-blauwe longen bieden ruimte voor bewegen, ontspannen, stadslandbouw en ontmoeten en zijn vanzelfsprekend klimaatadaptief, zetten fors in op het verbeteren van de waterkwaliteit en dragen bij aan het vergroten van de biodiversiteit. We zetten in op zoekgebieden voor aanvullende groen-blauwe structuren zodat op gemeenteniveau een volledig netwerk ontstaat. In navolging van de recente ontwikkelingen in het Emerpark (ecologisch stadspark) zien we bijvoorbeeld kansen om de beleving van groen en water in de zone langs de Berkel en de N348 te versterken. De directe omgeving van de Berkel kent verschillende karakteristieken. Dit vraagt om een **gebiedsgerichte aanpak** waarin de Berkel als groen-blauwe long wordt ingericht met aandacht voor de kwaliteiten van de omgeving. Voor de zone langs de Den Elterweg, als zoekgebied voor een Klimaatpark, liggen kansen om water en natuur meer ruimte te geven. We willen van het Emerpark een groot en samenhangd stadspark maken met kwaliteit en grotere beleefwaarde. We verkennen of we het Klimaatpark fysiek kunnen verbinden met het Emerpark en hoe we de Den Elterweg hierin kunnen integreren. We kiezen ervoor om op verschillende manieren samen te werken met omwonenden en professionals om te streven naar een zo positief mogelijke invloed op hun woonomgeving en hun welzijn. De uitgangspunten daarbij zijn 'ja, mits', ontmoeten en luisteren, aangevuld met de inzichten van professionals en oog voor het

algemeen belang. Deze zogenoemde groenblauwe longen doen dienst als ademruimte in de stad en zorgen voor een verbinding van Warnsveld, de wijken en binnenstadsrand van Zutphen.

- Het profiel van onze gemeente kenmerkt zich door de **aanwezigheid van water** van de IJssel en de Berkel, dit willen we de komende jaren versterken. De aanwezigheid van de **IJssel** biedt volop kwaliteiten voor onze inwoners en bezoekers. We benutten de recreatieve potentie van de IJsselkade als ruimte voor verblijf en ontmoeting, en onderzoeken hoe we de ruimtelijke kwaliteit van de IJssel aan de zijde van de Hoven kunnen benutten. Ruimte voor natuur, waterveiligheid en het verbeteren van de waterkwaliteit staan hierbij voorop. We blijven inzetten op een betere verbinding tussen de Zutphense binnenstad, de IJssel en De Hoven. Met als doel: een mooie en (water)veilige stad, met volop ruimte voor recreatie, toerisme en (natte) natuur.
- In samenwerking met Rijkswaterstaat, de waterschappen en gebruikers werken we aan het oplossen van bestaande en voorziene knelpunten in de watertoevoer en investeren we in dijkversterking. Daarnaast zetten we onze **wettelijke zorgplichten** op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater in voor voldoende berging en afvoercapaciteit. Hiermee werken we als gemeente aan klimaatbestendigheid, gezondheid en veiligheid in onze leefomgeving. Ook zetten we volop in op waterkwaliteit. De capaciteit van de rioolwaterzuiveringsinstallatie is beperkt en mede gezien de schaalprong die we gaan maken, in combinatie met de aanscherping van de wettelijke eisen, is extra aandacht voor de kwaliteit nodig.
- Als gemeente zetten we in op het **behoud en vergroten van de biodiversiteit**. Bij alle ruimtelijke ontwikkelingen en beheertaken, zowel in de bebouwde omgeving als in het landelijk gebied, stimuleren we actief maatregelen met een positief effect op de biodiversiteit. Dat doen we onder andere door:
 - **herstel van groenblauwe dooradering** van het buitengebied, passend bij de cultuurhistorische landschapsstructuren door stimuleren van de aanleg van groene erven, lijnelementen in de vorm van singels, struweelranden, ruigtestroken, greppels en sloten.
 - optimaliseren van de omstandigheden voor **flora en fauna in de openbare ruimte** door te zorgen voor voldoende voedsel, bescherming en verbinding. Concreet maken we daarbij gebruik van onze bermen, watergangen, sloten en landschapselementen zoals bomen. Op basis van de competenties van een gebied worden gebiedsgerichte maatregelen getroffen.
- Inwoners van onze gemeente waarderen de aanwezigheid van de historische elementen in de leefomgeving. We koesteren de kwaliteiten die ons erfgoed inwoners biedt en zetten daarom actief in op het **behoud en versterken van historisch erfgoed**. Denk bijvoorbeeld aan het IJsselfront: het karakteristieke beeld van Zutphen vanaf de IJssel, maar ook de vestingwerken, vele torens, landgoederen, historische pakhuisen, koopmanshuizen, kerken, hofjes en stegen. We werken onze ambities als het gaat om erfgoed uit in onze erfgoedvisie.
- **Het versterken van historisch erfgoed** betekent soms ook **verduurzaming en eventueel herbesteding van panden** zodat deze klaar zijn voor de toekomst. We ontwikkelen hiervoor nieuw beleid.¹¹ Dit doen we samen met inwoners, ondernemers en organisaties, en op een passende en innovatieve manier. Hierbij hebben we altijd aandacht voor een balans tussen toegankelijkheid, klimaatadaptatie en behoud van historische kwaliteiten. **We maken werk met werk:** het verduurzamen en versterken van ons erfgoed zorgt voor nieuwe werkgelegenheid binnen onze

¹¹ Dit zijn o.a. een kerkenvisie en broedplaatsenbeleid.

gemeente en het blijven benutten van ambacht en vakmanschap en het aanjagen van innovatie. We verkennen welke maatregelen ten aanzien van historische gebouwen we kunnen verruimen met aandacht voor de erfgoedwaarden. Hierbij kijken we naar de binnenstad van Zutphen, landgoederen, maar ook naar het beschermde dorpsgezicht van Warnsveld.

- We zijn een **aantrekkelijke, historische Hanzestad** en zetten in op een **levendige, bruisende en toeristisch aantrekkelijke binnenstad**. Als gemeente zien we **recreatieve potentie in de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten** die onze gemeente kent. Aanwezige kwaliteiten zoals de Berkel en de IJssel, de stadsmuren, de verschillende torens en de landgoederen hebben een aantrekkingskracht op bezoekers uit de regio en daarbuiten. We kiezen voor het benutten van deze recreatieve potentie als economisch verdienmodel voor **dag- en verblijfstoerisme**. Dit doen we door samen met partners in te zetten op: het vergroten cultureel aanbod, het verbeteren van openbare ruimte, het aanbieden van hoogwaardige en aantrekkelijke horeca en evenementen verspreid over het jaar, het versterken van het aanbod aan overnachtingsmogelijkheden in of nabij de binnenstad en het benutten van de recreatieve mogelijkheden van de aanleghavens voor pleziervaart. We overleggen met omliggende gemeenten over de goede verbindingen naar onze historische binnenstad en van onze historische binnenstad naar het landelijke gebied. Met de omliggende gemeenten stemmen we af over het vergroten van het aanbod van recreatieve mogelijkheden. Het gaat dan om recreatief aanbod dat aansluit bij het landelijke karakter van het gebied, complementair is aan het Zutphense aanbod en niet ten koste gaat van de woningvoorraad. Te denken valt aan initiatieven zoals een theetuin, beeldentuin, galerie, bed & breakfast of vakantieappartementen, kleinschalig plattelandshotel, verkoop van eigen gemaakte producten enzovoort. Ook dagrecreatieve voorzieningen zoals een (natuur)speeltuin of speelboerderij zijn mogelijk op bestaande erven. Verder valt te denken aan kleinschalige nieuwe horecabedrijven, zoals een terras/rustpunt, een lunchroom, plattelandscafé of restaurant.
- We zorgen ervoor dat de **binnenstad** prettig blijft voor inwoners en toeristen. Om de **leefbaarheid en belevingswaarde** te vergroten zoeken we naar een goede balans in ruimte voor functies als wonen, werken, voorzieningen, cultureel erfgoed, mobiliteit, klimaatadaptatie en energietransitie. De binnenstad behouden en versterken we als een plek om cultuur te beleven. Onder meer werken we toe naar een **autoluwe binnenstad**. Dat kunnen we bijvoorbeeld doen door verkeersstromen om de binnenstad heen te leiden, parkeermogelijkheden aan de randen van de binnenstad te faciliteren en hierdoor beweging stimuleren, de stationsomgeving verder te ontwikkelen en door in te zetten op de realisatie van een extra brug over de IJssel. Hierbij moeten we wel ingaan op oplossingen om minder valide inwoners ook van de binnenstad gebruik te laten maken. Graag in afstemming met verkeercirculariteitsplan.
- Vanuit onze geschiedenis als handelsstad Zutphen is **ambacht** onderdeel van ons karakter. We zijn trots op dit kenmerk van onze gemeente en dragen dit graag uit: Zutphen is een gemeente waar creatie centraal staat. We bieden gelegenheid voor de uitvoering van traditionele ambachtelijke beroepen, maar ook voor meer hedendaagse creatieve productie. We onderzoeken op welke wijze we de aanwezigheid van deze ambachtelijke en creatieve sector kunnen verstevigen. Hierbij zien we kansen in het leggen van verbindingen tussen onderwijs en het bedrijfsleven.
- Als gemeente investeren we in een **divers, toegankelijk en uitnodigend cultuuraanbod passend bij de bezoekers en inwoners**. Wat we hebben aan cultuuraanbod willen we in stand houden en uitbreiden. We zetten in op het versterken van het karakter van Zutphen als **cultuurstad** in de regio.

*De invulling en profilering als cultuurstad gaan we verkennen en nader omschrijven. De vernieuwing van de Hanzehof biedt ruimte voor een eigentijds cultureel- en maatschappelijk cluster dat goed bereikbaar is voor inwoners en bezoekers van buiten de gemeente. Daarnaast versterken we de andere uitnodigende **cultuurranden** van de binnenstad: museumcluster, IJsselkade, Noordzijde stationsgebied (bioscoop etc.) en jachthaven. We zetten in op het in goede banen leiden van bezoekersstromen door slimme ontsluitingsstructuren, een autoluwe binnenstad en promotie van parkeergelegenheid aan de randen, bewegwijzering en aantrekkelijke rode lopers en wandelroutes richting en door de binnenstad.*

PM:

Veiligheid/milieu: gezondheid van omwonenden mag niet geschaad worden door nieuwe gebiedsontwikkelingen

Leefbaarheidsprogramma's bestaande wijken, het verbeteren en op peil houden van de leefbaarheid van bestaande wijken in overleg met corporaties en particuliere verhuurders.